

NOTES SOBRE LA CONSTRUCCIÓ DE L'ESGLÉSIA DE VINAIXA

INTRODUCCIÓ. — De poques esglésies medievals de l'arquebisbat de Tarragona es conserva tanta documentació històrica com de la parroquial de Vinaixa, comarca de la Segarra. El seu arxiu, ben conservat i estudiat pel que en fou tants d'anys rector, mossèn Ramon Palau, de bona memòria, n'oferia nombroses dades d'ençà de finals del segle XIII, documentant abundantament la construcció del temple, les capelles, retaules, imatges, etc.

Devem a mossèn Palau, qui copià i ordenà intel·ligentment aquestes dades, la conservació d'aquests documents, cremats amb tots els llibres de l'arxiu durant els fets del juliol de 1936, dels quals fou també víctima el sant i savi sacerdot. Dels seus manuscrits — i atribuint a ell tot el mèrit que li pertoca — ens hem aprofitat per altres estudis d'alguns monuments d'aquella parròquia¹ i hi tornem en aquestes senzilles notes sobre la construcció de la seva església.

Els contractes que publiquem i comentem tenen, al nostre parer, no solament la importància que solen tenir semblants textos per a documentar una obra, els seus artistes i la seva història, sinó que, a més, ofereixen la de demostrar una interessant supervivència de formes constructives en temps notablement endarrerits.

En efecte, del simple estudi del monument i dels seus detalls, podríem establir una datació de l'església de Vinaixa, anterior, ben bé de mitja centúria, a la que els documents ens revelen.

DESCRIPCIÓ DE L'ESGLÉSIA DE VINAIXA. — És un temple d'estil romànic, de planta rectangular amb una sola nau i amb absis en semi-

1. Vegem: *Esculturas del artista montblanquense Guillermo Seguer*, «*Analecta Sacra Tarragonensia*», XV (Barcelona 1942), 93-97. — *Una obra documentada del pintor Antonio Barry*, «*Boletín Arqueológico*», año 44, época IV (Tarragona 1944), 17-22.

cercle (vegeu el pla adjunt), coberta amb volta apuntada, reforçada per arcs torals sense contraforts exteriors i plantada sobre una cornisa de línies simples i sense decoració de cap mena (làm. I, a).

La façana, senzillíssima, té un portal de mig punt ornat amb tres parelles de columnetes que sostenen, damunt dels capitells, l'arquivolta de bordons i motlures — el bordó mitger decorat amb arquets —, que va emmarcada per una cornisa amb puntes de diamant, la qual segueix, formant la imposta, per damunt dels capitells fins a retornar per l'intradòs de l'obertura central (làms. I, b i II, a). Un finestralet rodó, privat d'ornaments, trenca a penes la monotonia de la façana, que acabava en línia de dues vessants amb campanar al centre, potser enrunat al segle XVI per un terratrèmol, que degué causar les altres lesions que es veuen en l'obra² i obligar a la reconstrucció d'un campanar menys elevat i plantat més enrera del mur frontier. Davant del portal, per salvar el desnivell entre el turonet sobre el qual està plantat el temple i el carrer d'enfront, es construí una escala, amb mur de contenció enginyosament escalonat, actualment coberta pel passatge que porta a la placeta lateral de l'església (làm. I, b).

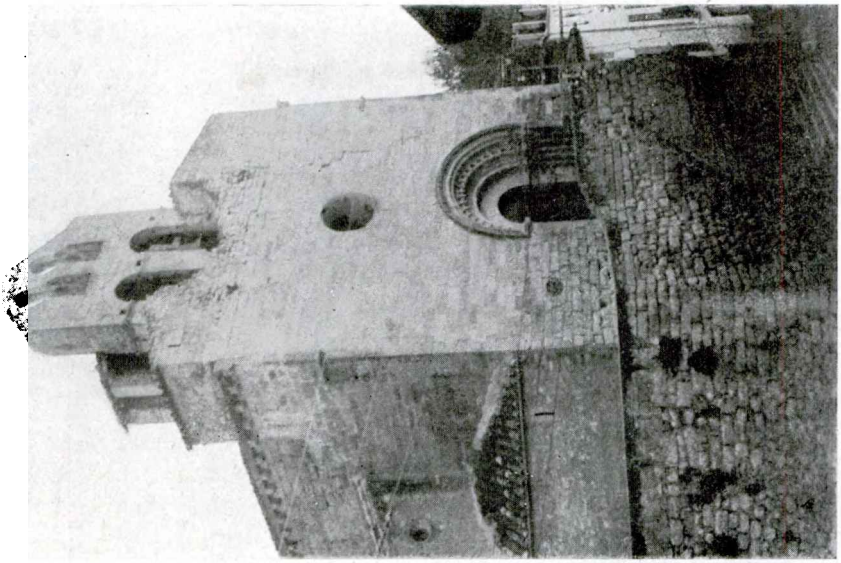
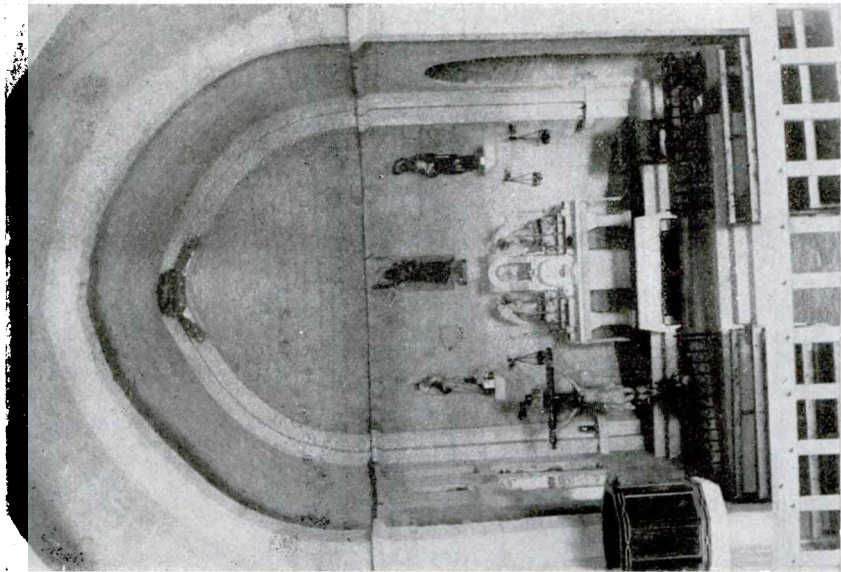
Els murs laterals, coronats amb cornisa sobre mensules llises (làm. I, b), donen la mateixa impressió de senzillesa i sobrietat que la façana. Conjunt i detalls propis d'una església rural influïda per les tradicions del Císter proper³ i classificable de ple segle XIII.

ESTUDI DELS DOCUMENTS. — En contrast amb les dades cronològiques que poden deduir-se de l'estudi del monument, la documentació ens porta als primers anys del segle XIV.

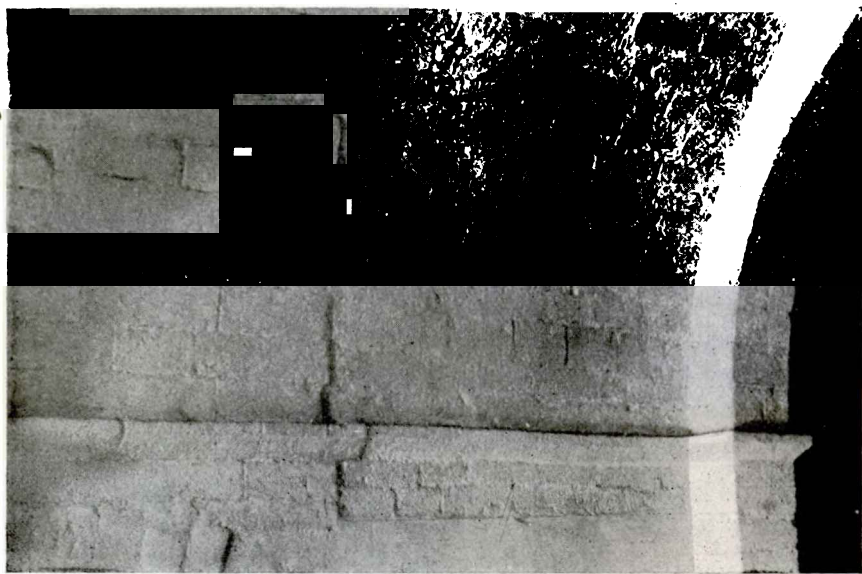
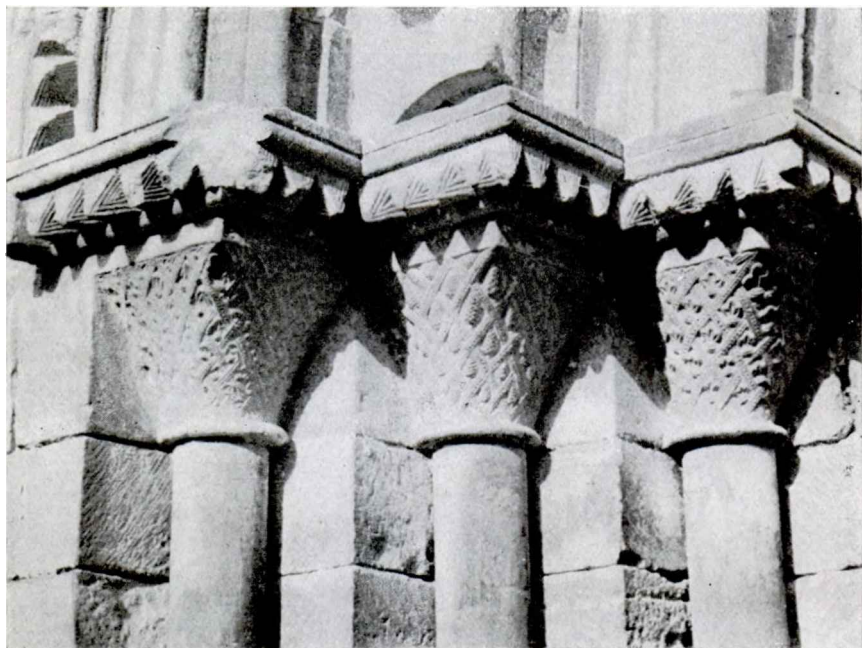
Abans d'emprendre el comentari dels documents, hem de fer les següents observacions: Donem a l'apèndix el text literal dels documents, numerats per ordre cronològic, per fer-hi referència en comentar-los. Però, com fa notar mossèn Palau en els seus manuscrits, els primers documents que copia es troben sense indicació de l'any perquè són fulles solteres, per bé que foliades, d'un manual mutilat; no obstant, poden datar-se d'entre els anys 1297 i 1302, que són els de la prelatua de l'abat del monestir de Poblet, Gil de Rosselló, el qual

2. Succeí en temps del rector mossèn Miquel Bellver, a la sortida del sol del dia 21 de juny de 1660 (*Rectorologi de la Parròquia de Vinaixa*, manuscrit de mossèn Ramon Palau)

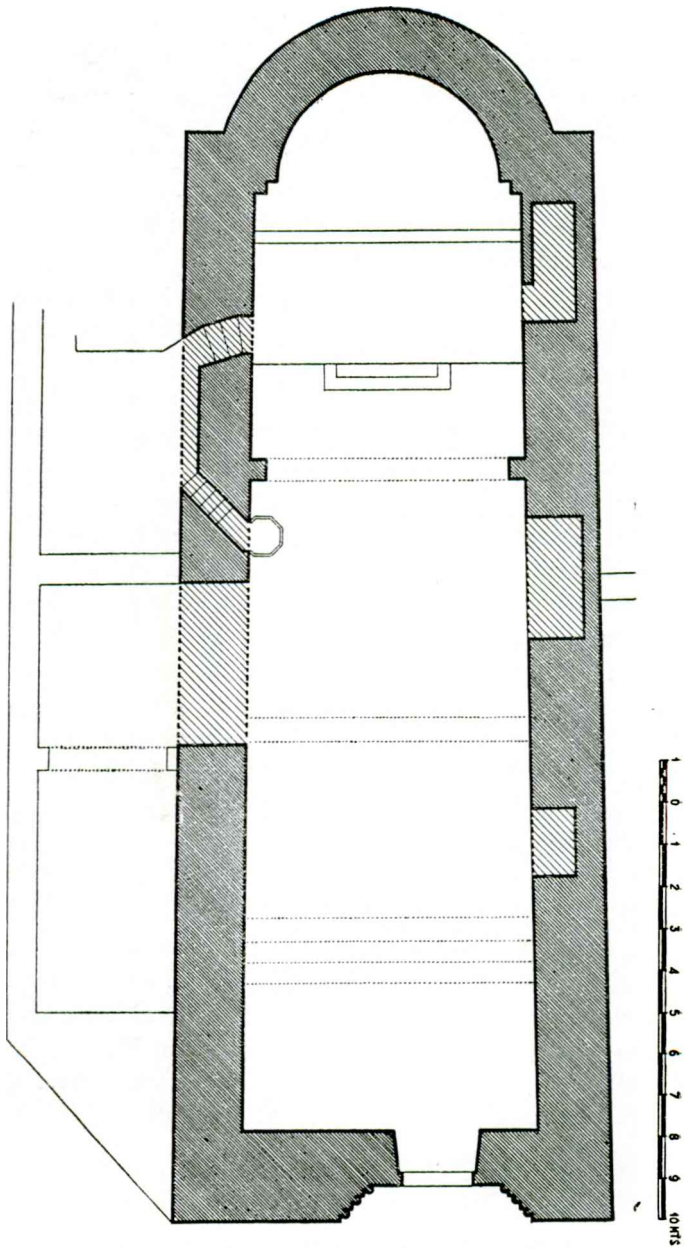
3. Cfr. J. PUIG I CADAFALCH, A. FALGUERA i J. GODAY, *Arquitectura romànica de Catalunya*, III (Barcelona 1918), 774 i 785.

L. AM. I. — a) Vinaixa. Església parroquial: interior i absis. — b) Vinaixa: Església parroquial: façana.

LÀM. II. — a) Vinaixa. Església parroquial : Detall del portal.
b) Vinaixa. Església parroquial : Detall de la volta, amb la juntura
de l'obra i diferències de parament.

Planta de l'església parroquial de Vinaixa

figura en una escriptura d'arrendament estesa al foli 9 del mateix manual. Tenint en compte la numeració dels folis que contenen les diverses actes, els probablement breus intervals de temps entre unes i altres i l'any del primer document datat, es pot donar per gairebé segur que els tractes per a la construcció de l'església començaren a les darreries del període abacial de Gil de Rosselló.

Per a la transcripció dels documents, ens servim, com ja s'ha indicat, de les còpies manuscrites de mossèn Palau, on hi ha, de vegades, llacunes i paraules potser mal llegides o mal enteses; rectificuem solament aquelles en les quals l'errada i la correcció siguin evidents.

EL PRIMER CONTRACTE (1301?). — Es llegia al foli 6 del manual més antic de l'arxiu :⁴ Per una part, els obrers elegits per la universitat de Vinaixa, Jaume Darqués, Berenguer Mir, Bernat de Ribes i Joan Maçana, ofereixen al picapedrer Arnau Colomera el «trentè» de les collites de pa, vi i safrà si ell construeix l'església. Arnau Colomera es compromet, per la seva part, a fer-la segons projecte dibuixat en un paper per fra R. de Lebossa, obligant-se a l'obra amb les fermances de costum; entre les condicions particulars, promet que no hi posarà a treballar gent d'Arbeca — renyits, sens dubte, amb el poble de Vinaixa — per evitar malvolences i baralles; el poble de Vinaixa haurà de portar-li l'arena i la calç, que ell mateix courà, i deixar-li el fustam per a les bastides. El termini per a la construcció de l'obra havia d'ésser des de la propera festa de Sant Joan Baptista fins a set anys complerts. L'acta fou signada el dia 4 de maig.

ADQUISICIÓ DE TERRENYS PER A L'OBRA. — Uns mesos més tard, el 16 d'octubre, i ja en moviment el projecte de la construcció de l'església, els mateixos jurats — ço que vol dir que es feia al mateix any — adquirien una casa, propietat del monestir de Poblet, al cellerer major del cenobi, fra Guillem d'Uriola, pel preu de 400 sous barcelonins de tern, a pagar dintre de pocs dies, per la festa de Tots Sants. A l'acta, registrada al foli 12,⁵ consta expressament que l'adquisició es feia per a l'obra de l'església.

4. Apèndix de documents, n. 1, A i B.

5. Apèndix, n. 2.

RENÚNCIA DEL CONTRACTE PEL MESTRE COLOMERA (1302?). — Les obres de l'església no començaren tot seguit o, almenys, no passaren dels treballs preparatoris, com tallar carreus i d'altres semblants; potser ja l'any següent al contracte, com sembla per la proximitat de l'escriptura (foli 18 del mateix manual),⁶ a 30 de maig, el mestre Arnau Colomera renunciava voluntàriament i definitiva als drets adquirits amb el primer contracte, deixant als jurats de Vinaixa Jaume Darqués, Berenguer Bertran, Pere de Ferrerons i Guillem Febrer, en llibertat d'encarregar l'obra a un altre mestre. Els dona totes les pedres tallades per ell o a compte seu per a l'obra de l'església — no les obrades per encàrrec de R. Darqués i de Poblet — a les pedreres del terme de Vinaixa. Els jurats, en nom de la universitat, l'absolen del compromís i de totes les qüestions que se'n poguessin seguir. En document adjunt,⁷ els jurats li ofereixen la possibilitat de treballar en l'obra de l'església amb els altres mestres que se n'encarreguin, cobrant el mateix salari que donaran als altres, a no ser que comprometin l'obra per contracte semblant al que havien fet amb ell.

NOU CONTRACTE AMB EL MESTRE R. PIQUER (1302?). — Poc després, puix que l'acta es trobava al foli 20 del mateix manual, encara que sense precisar cap data, i possiblement dintre del mateix any, com ho sembla per figurar en el document els mateixos jurats, fou encarregada l'obra a R. Piquer, veí de Balaguer, amb l'oferiment de condicions de pagament semblants a les del primer contracte;⁸ llacunes de la còpia no deixen entendre prou bé algunes de les condicions, però sembla que, si no podien donar-li el «trentè» de les collites de la partida «dels Castells nous», podrà fer forns de calç dintre el terme de Vinaixa. El mestre R. Piquer i la seva esposa prometen als jurats i a la universitat de fer i acabar o de manar fer i portar a terme l'obra de l'església, d'acord amb els pactes que es detallen a continuació, obligant-s'hi amb les seguretats de costum.

Els pactes, redactats en català,⁹ donen detalls de l'obra a fer i de l'ordre amb què seran executats els treballs en anys successius. Al primer any farà l'escala d'accés al portal de l'església; al segon, el portal, que tindrà tres columnes a cada costat amb els corresponents

6. Apèndix, n. 3, A.

7. Apèndix, n. 3, B.

8. Apèndix, n. 4, A i B.

9. Apèndix, n. 4, C.

capitells i bases, i que sostindran una arquivolta («sobre rotlle») bona i bella, d'amplada i alçada a voluntat dels jurats; farà també la façana amb finestral rodó, que anirà ornat amb rosana («flor»). Al tercer any bastirà els murs laterals; al quart, la volta; i al cinquè, acabarà l'obra, amb la pavimentació corresponent, la construcció d'un cloquer coronat amb una creu bona i bella, pedrissos i esglaons a l'interior del temple, i una coberta sobre l'escala de la façana.

CONTRACTE PER L'OBRA CORRESPONENT AL SEGON ANY (1306). — Sens dubte per retards en l'execució del pla previst, R. Piquer fou obligat a signar un contracte parcial que fixa terminis precisos pels treballs compromesos pel segon any i part dels del tercer. El mestre, en acta de 30 de desembre de 1306, registrada al foli 59 del manual classificat amb la lletra D,¹⁰ promet als jurats Joan Maçana, Romeu Darqués, Pere Queralt, Jaume Focenses, Pere Bertram, Berenguer Bertram i Bernat de Ribes, i a la universitat, que farà i acabarà el portal i la façana, tal com fou dictat en documents anteriors, i que, a més, posarà dues filades completes en tot el circuit de l'obra, comproment-se a tenir-ho acabat per la primera festa vinent de Sant Joan Baptista; de manera que, si no compleix, renunciarà a l'obra i als drets consegüents.

CONTINUACIÓ I RETARDS DE LES OBRES. — La notícia sobre una qüestió sorgida sobre un forn de calç manat fer pel mestre R. Piquer, que consta en una acta del 26 de novembre de 1308 (fol. 14 del manual E), demostra que l'obra de l'església seguia, més o menys, el curs establert als contractes.¹¹

Però devia retardar-se més del que podien sofrir els jurats i la vila de Vinaixa. Si donem per començada l'obra l'any 1304 o el 1305, la construcció de la volta, promesa per l'any quart, havia de quedar acabada el 1308. Però l'any següent encara no ho estava, per bé que s'havia començat.

Es dedueix de l'acta, escrita al foli 15 del manual E, del 29 de juny de 1309.¹² Els jurats R. Darqués, Joan Ponç, G. Febrer i G. Darquers, fill de Jaume Darquers, per estimular el mestre R. Piquer, prometen donar-li quatre-cents sous barcelonesos de tern, si acaba la volta i la

10. Apèndix, n. 5.

11. Apèndix, n. 6.

12. Apèndix, n. 7.

resta de la façana abans de la festa de Tots Sants ; R. Piquer accepta els tractes i es compromet a acabar-la.

Per les paraules del document, sembla que la part de la volta ja bastida era la del cantó de l'absis i que quedava per fer la meitat corresponent a la part de la façana. La represa de la construcció de la volta s'ha pogut constatar amb tota evidència després d'escatar l'arrebossat que tapava l'aparell del temple. Vegeu la làmina II, b, on es veu perfectament la juntura i una notable diferència del parament de carreus.

MÉS RETARDS I COMPLEMENTS DE L'OBRA (1316-1318). — Amb l'acabament de la volta devia quedar llesta l'obra essencial de la construcció ; però, segons sembla, hi mancaven els complements que eren necessaris per a l'ús de l'església, almenys per al seu ús còmode i normal, i que, per dilacions lamentables i incomprensibles del mestre de l'obra, havien passat set anyades més sense portar-se a terme.

A 18 de febrer de l'any 1316, R. Piquer era novament requerit a fer els treballs necessaris per a l'acabament de l'església.¹³ En aquest document, registrat al foli 4 del manual G, promet per ell i pels seus als jurats Arnau Carnicer, Pere Aldomar, Pere Fanena i Andreu de Passanant, que l'acabarà íntegrament i perfecta, d'acord amb els contractes signats per ell anys abans, d'ací a la festa de Sant Miquel de setembre, sense altra dilació, reconeixent que, si no ho fa així, causarà dany a la vila de Vinaixa, i per major seguretat dóna per fiadors als veïns de la vila Borraç Veciana, Domènec Rabaça i Bernat de Ribes (aquest darrer, en nota adjunta, és absolt i cancel·lat de la fiança). En document a part,¹⁴ R. Piquer dóna paraula als fiadors que complirà fidelment el compromís contret.

De totes maneres, R. Piquer, potser perquè cregué que no li corresponia, no es preocupà — ni manà que es fes pel seu compte — de rebaijar una prominència de la dura roca pinyolenca sobre la qual s'assenta l'edifici, que impedia la nivellació del paviment. A 27 de desembre de 1318 acceptaven aquest treball els picapedrers de Vinaixa G. Calderó i D. Rabaça per encàrrec dels jurats P. Ferrarons, P. Darquers, Berenguer Timoneda i Domènec Bertran,¹⁵ demanant per la feina, i essent-los concedits, sis-cents sous barcelonins de tern, a pagar en tres termi-

13. Apèndix, n. 8, A.

14. Apèndix, n. 8, B.

15. Apèndix, n. 9.

nis, i deixant a càrrec de la vila el treball de retirar del temple la grava i les pedres que trencarien de la roca. Amb això degué quedar totalment llesta l'empresa de la parròquia de Vinaixa per a poder inaugurar el culte sense més entorpiments.

CONCLUSIÓ. — L'església de Vinaixa, notable exemplar de temple de parròquia rural, fortament influït per les tradicions cistercenques, d'estil romànic del tipus de la segona meitat del segle XIII i abundantment documentat per la història de la seva construcció entre els anys 1302 i 1318, constitueix un cas ben interessant de supervivència de formes constructives romàniques en temps en què les maneres gòtiques ja s'havien introduït pregonament en l'arquitectura religiosa.

APÈNDIX DE DOCUMENTS

1. — *Contracte de la vila de Vinaixa amb Arnau Colomera per a la construcció de l'església.*

4 maig 1301 (?)

A. — Notum sit cunctis quod nos Jacobus Darqués, Berengarius Mir, Bernardus de Ribes et Joannes Maçana, operarii electi per totam universitatem villae de Avinaixa, promittimus vobis Arnaldo Colomera, piquerius, quod si vos feceritis opus ecclesiae nostrae, quod dabimus vobis de pane, vino et de flore crocii lo trentè a .XIII. annis et non ultra, et vos facietis dictum opus nobis utile et ad totam utilitatem nostram et totius universitatis, et ad hoc obligamus vobis omnia bona nostra. a. d. est actum .IIII. nonas madii. = Romeus Darquers et R. Darquers.

B. — Notum sit cunctis quod ego Arnaldus Colomera promitto vobis Berengario Mir et Jacobo Darquers et Bernardo de Ribes et Joanni Maçana operariis electis per universitatem villae de Avinaxia, quod faciam et perficiam vobis et dictae universitati opus quod mihi dedistis ad faciendum, etc. vestrae, ducam ad perfectionem et eum faciam et compleam sicut frater R. de Lebossa vobis et mihi dictavit in uno folio de papiro; et si non bene facerem, habeam meliorare et emendare eum propriis meis sumptibus ad cognitionem dicti fratris et majorem securitatem vestram et dictae universitatis, promitto vobis dare fidejussorem sive fidejussores homines Verduno quod vobis et dictae universitati compleant et faciant complere et ducere ad perfectionem dictum opus sicut est promissum inter me et vos, et obligo vobis et dictae universitati dictum trentè et omnia bona mea unicuique sint, et dicti fidejussorem sive fidejussores obligent vobis et dictae universitati omnia bona eorum sicut ego obligavi, taliter quod unus nostrum pro altero non se valeat excusare de praedictis promissionibus; et etiam promitto vobis quod in dicto opere non mittam

nec mittere valeam homines neque feminas de Arbecha, ad conducendum ad hoc ut evitetur malevolentiam et rixam; et vos dicti operarii neque dicta universitas non teneamini neque teneatur mihi facere in dicto opere nisi tantum quod deferatis vel deferre faciatis arenam et la calç quod per me fuerit facta, et teneamini mihi in dicto opere adcomodare ligna ad bastimentum sicut necessarium fuerit; et dictum opus sit perfectum et completum per me sive per fidejussores meos per bona mea et per bona eorum de proximo venturo festo sancti Joannis baptistae usque ad .VII. annos numeratos et completos, sub obligatione omnium meorum bonorum superius nominatorum dicti trentè. A. d. est actum .IIII. nonas madii. = Testes: R. Darquers et R. Darquers et Joannes Çabater et R. Centol et Berengarius de Monbroy militis.

(Arxiu Parroquial de Vinaixa, Manual A., foli 6.)

2. — *Adquisició d'una casa propietat de Poblet per a la construcció de l'església.*

16 octubre 1301 (?)

Notum sit cunctis quod nos Jacobus Darquers et Berengarius Mir et Joannes Maçana et Bernardus de Ribes quilibet nostrum in solidum confitemur debere vobis fratri Guillelmo de Uriola, cellerario majori Populeti, ratione emptionis illius domus quae quam nos emimus ratione universitatis ad construendum ecclesiam, .CCCC. solidos monetae barch. de terno promittimus vobis solvere in proximo venturo festo omnium sanctorum etc. A. d. est actum .XVII. Kalendis novembris. = Testes: G. Darquers et Bernardus Darquers et R. de Vilalta.

(Arxiu Parroquial de Vinaixa, Manual A., foli 12.)

3. — *Renúncia d'Arnau Colomera.*

30 maig 1302 (?)

A. — .III. Kal. juni. = Quod ego A. Colomera ex certa scientia, non vi nec metu sed grata et expontanea voluntate, absolvo cum hoc publico instrumento atque in perpetuum remito et difinio vobis Jacobo Darquers, Berengario Bertran, Petro de Ferrerons et Guillelmo Febrer, juratis universitatis de Avinaxia, vobis pro dicta universitate et ipsa universitate, opus ecclesiae vestrae de Avinaxia (*afegit sobre la ratlla*: et omnes petitiones, quaestiones et demandas quae habeo vel habere possum contra vos et dictam universitatem ratione operis praedicti, et mihi etc.) quod faciebam seu intendebam facere et ipsum ad efectum ducere, quod opus vobis et dictae universitati absolvo penitus ita quod de caetero mihi nec meis in aliquid non teneamini dare nec rependere de trenteno nec aliquid adjuvare quod opus possitis dare, constituere cui volueritis et de ipso omni vestrae voluntati facere absque meo meorumque contradimento. Item do et absolvo vobis omnes lapides per me vel per aliquem per me scissas in villa seu termino de Avinaxia, non illi qui scissi sunt ad opus Romei Darquers vel Populeti. Item relaxo et do vobis omne pactum per vos me

factum cum instrumento et sine instrumento usque in hunc diem. Et omnia instrumenta et scriptura contra vos et me adjuvantia et vobis nocentia, facta usque in hunc diem, volo quod sint vana et cassa et nullam obtineant firmitatem, promittens per firmam ac solemnem stipulationem quod numquam vobis nec dictae universitati aliquam quaestionem nec demandam non faciam per me etc. nec contra praedicta vel aliquid praedictorum non veniam sub hypotheca omnium bonorum meorum. Renuntio etcetera, unde pro qua autem difinitione et absoluteione seu relaxatione, confiteor me a vobis recepisse trentenum bladi praesentis anni, unde renuntio etc. Versavice, nos praedicti Jacobus Darquers, Berengarius Bertran, Petrus de Ferrerons et Guillelmus Febrer, jurati per universitatem de Avinaxia electi, per nos et dictam universitatem, absolvimus et difinimus vobis Arnaldo Colomera et vestris in perpetuum omnes petitiones, quaestiones et demandas quas habemus et habere possumus contra vos et bona vestra, ratione operis praedicti, per quod nobis tenetis obligationem in instrumentis et sine instrumentis et ratione trenteni per vos a nobis recepti usque nunc, promittentes etc. et nobis etc. Renuntiando etc. Testes: R. de Maldano, pbter., Fr. Jacobus Porçel et Fr., G. Darquers, Bernardus Ritxart et R. Pinyol, P. Bertran et Rocus Darquers et plures alii.

B. — Quod nos Jacobus Darquers, Berengarius Bertran, Guillelmus Febrer et Petrus de Ferrerons, jurati electi per universitatem de Avinaxia, per nos et nomine ipsius universitatis, concedimus vobis Arnaldo Colomera quod, si nos collocabimus magistrum vel magistros de piqueria ad opus ecclesiae nostrae per vos nobis relictum, quod si vos ibi volueritis operare, vobis promittimus dare pretium pro qualibet die, sicut dabimus vel voluerimus dare simili magistro de vobis, et inter alios magistros qui in opere forte erint volumus quod sitis similis in praetio. Et, si in opere praedicto nos voluerimus alium magistrum, nos vobis promittimus dare praetium sive loguer per diem ut poterimus habere alium bonum magistrum, si vos ibi tamen operare volueritis, tamen quod, si voluerimus dare ipsum opus cui voluerimus ad pretium vel ad tempus vel ad quantitatem trenteni vel in aliquo modo, quod possimus facere sine vestro vestrorumque contradimento, non ut praedictum est de vobis ad conducendum per diem. Testes ut supra.

(Arxiu Parroquial de Vinaixa, Manual A., foli 18.)

4. — *Contracte amb el mestre R. Piquer, de Balaguer.*

1302 (?)

A. — Quod ego Jacobus Darquers et Guillelmus Febrer, Berengarius Bertran et Petrus de Ferrerons, jurati electi per universitatem de Avinaxia, per nos et dictam universitatem, damus vobis R. Piquer, habitanti de Balaguer, opus nostrae ecclesiae de Avinaxa, et ipsam nobis et dictae universitati perficietis prout scriptum est et concessum inferius. Promittentes vobis per dictam universitatem, per firmam ac solemnem stipulationem praedicta ecclesia, quod dabimus ed concessimus, de presenti die usque ad .VIII. annos bladi, vini et safrani nostri termini, vos aduci arenam et la calç ut dicti operi necesse fuerit ad ecclesiam nostram praedictam, si nos possimus habere trenteno, promittimus vobis ipsum dare et si non

potuerimus habere vobis non teneamini de trenteno dels castels nous quod possitis in termino nostro de Avinaxa facere furnum vel furnos de calç, ut dicto operi necessum fuerit. Praedicta vobis promittimus nomine dictae universitatis complere et compleri facere, obligantes vobis nos et omnia bona nostra habita et habenda, sedentia et moventia, ad bonum et sincerum intellectum. Renuntiando etc. Romeus Darqués, Petrus Queralt, Andreas Micó et G. Jordà.

B. — Quod ego R. Piquer de Balaguer et uxor mea E. unusquisque nostrum pro toto ex certa scientia promittimus et convenimus vobis Jacobo Darqués, Guillelmo Febrer, Petro de Ferrerons et Berengario Bertran, jurati electi per univesitatem de Avinaxa, vobis et ipsi universitati, facere et complere vel faci fieri et ad efectum ducere opus ecclesiae de Avinaxia, prout in scriptis seu scripto inferius scriptum est et per nos firmatum, et volumus quod sicut est scriptum in ipso scripto, sic habeamus complere et fecere et perficere ipsum opus, pro quibus praedictis omnibus vobis et ipsi universitati et omnia bona nostra habita et habenda, tam sedentia quam moventia, specialiter trentenum quod a vobis accepimus. Renuntiando etc. Et ego dictis R. de jure etc. Testes ut supra.

C. — Promet jo en R. Piquer, estadant de Balaguer, fer l obra de l esglea d Avinaxia et aquella (a) cabar, a vos Jacme Darqués et G. Febrer, Berenguer Bertran et Pere de Ferrerons, jurats elets per universitat d Avinaxa et aquella universitat, que faré o fer faré l obra damunt dita, segons que s seguex : Primerament, la grasa de .IX. palms d ample, et aquesta faré d aci a .I. any, et el portal el segon any, ab l enfront ab .III. colones de cada part et ab vases et ab capitels et ab sobre rotllo bo et bel, d ample et d alt segons que volrets, et .I. finestra en lo front redona, segons que hi cabrà en l enfront ab lay bo ab flor ; el tercé any, faré los costats ; et lo quart, an faré la volta ; et en lo cinquè, an vos acabaré tota la obra, ab losat tota desus et ab raules et drevacels d obra plana per tot de l esglea a la redor, axi com averhi han ; et ab cluquers que agen .XVI. palms del losat al cap de la volta, et les finestres de les esqueles .XII. palms de volta a volta, et vinsgraces, segons que l obra ho dirà, et .I. creu bona et bela damunt tot ; et aytant jo com jo faré de la esglea que la los de loses baxes per lo sol et ab pedriços et grasa en la esglea et ab cuberta ho volta sobre la grasa en quina no entre l aygua en l esglea per lo cap la grasa. E aquestes coses damunt dites promet complir et fer per cascun any, per que oblich lo trentè que si yo ni faya ho fer no u faya, que vos ab lo trentè que fer o façats fer tot contradiment meu et d açò vuyl sia feta scriptura publica. Die quo supra.

(Arxiu Parroquial de Vinaixa, Manual A., foli 20.)

5. --- *Nou contracte amb R. Piquer per l'obra del segon any.*

30 desembre 1306.

Quod ego R. Piquer ex certa scientia promitto ac convenio vobis Joanni Maçana, Romeo Darqués, Petro Queralt, Jacobo Focencés, Petro Bertram, Berengario Bertram et Bernardo de Ripis ac omni universitati de Avinaxia, quod faciam et perficiam portale completum cum respatillis ecclesiae vestrae prout jam per me vobis in scriptis fuit dictatum dictum portale. Item

promitto quod faciam duas filatas completas in incircuitu operis; quod portale cum respallis et dictas filatas faciam et perficiam hinc usque ad venturum festum beati Joannis baptistae; quod si non fecero, vobis et dictae universitati, cum hoc publico instrumento, nunc pro ex tunc, absolvo et definitio ac omnino relaxo opus dictae ecclesiae quod vos facere promissi. Item absolvo vobis omnes conventiones et promissiones per vos vel dictam universitatem mihi factas usque nunc. Item absolvo vobis et dictae universitati trentenum bladi et vini quod debebam pro dicto opere recipere; quod opus possitis dare, stabilire, constituere unicuique personi, sine omni contradimento meo. Promitto per me et meos quod numquam vobis etc.; aliqua quaestione etc.; imo etc.; faciendo etc. Testes: Bernardus Vilela, Guillelmus Febrer et Berengarius Febrer, pbrer. et Bernardus Darqués. .III.º Kal. januarii.

(Arxiu Parroquial de Vinaixa, Manual D., foli 59.)

6. — *Qüestió per un forn de calç.*

26 novembre 1308.

In praesentia mei Arnaldi Darquers notarii publici Vinaxiae ac testimonium infra scriptionum ad hoc specialiter vocatorum, protestatus fuit D. Boraç hac ratione R. Piquerii contra universitatem Vinaxiae cujusdam furnum de calç quod dictus R. fecit fieri ratione opere ecclesiae, qua praedicta calç per dictam universitatem Vinaxiae debebat aportare nolebat facere, quapropter Boraç hoc protestavit quod supra dicta calç fuerit perducta in loco quae non amisset sed per dictam universitatem Vinaxiae. Actum est ut supra. Testes ut supra.

(Arxiu Parroquial de Vinaixa, Manual E., foli 14.)

7. — *Contracte parcial per a acabar la volta de l'església.*

29 juny 1309.

Quod ego R. Darqués et Joannes Ponç et G. Febrer et G. Darquers filius Jacobi Darquers, jurati Avinaxiae, per nos et per universitatem Avinaxiae promittimus vobis R. Piquer dare, solvere in proximo venturo festo omnium sanctorum .cccc. solidos barch. de terno, tali conditione quod vos concluetis nobis la volta ab l'enfront sobre portal ecclesiae Avinaxiae in praedicto festo sine omni periculo. Et si forte vos non abebatis dictam ecclesiam acabatam et conclusam, quod nos non teneamini dare vobis dictos .cccc. solidos. Unde ego R. Piquer promitto vobis dictos juratos et praedictam universitatem quod faciam praedictam obram et concluderem praedictam ecclesiam ad perfectum etc.; de la dicta usque in dicto festo, et si in dicto festo vobis non concluderem dictam ecclesiam, vos non teneamini mihi dare dictos .cccc. solidos. Testes: P. Queralt et Joan Macana. .III. Kal. julii.

(Arxiu Parroquial de Vinaixa, Manual E., foli 15.)

8. — *Nou contracte per a l'acabament de l'església.*

18 febrer 1316.

A. — Quod ego R. Piquer, lapicida et habitator de Balagario, per me ac omnes meos, promitto bona fide et sine dolo vobis Arnaldo Carnicer, Petro Aldomar, Petro Fanena et Andrea de Passenant, juratis universitatis Avinaxiae, et dictae universitati, absentibus tamquam praesentibus, et notario etc., quod perficiam et perfici faciam totum opus ecclesiae vestrae bene et integre ac perfecte, prout continetur in notulis G. Ferrer, tunc notarius dicti loci; et hoc impetrabo de presenti ad festum sancti Michaelis mensis septembris proximo venturum, sine omni prolongamento et dilatione, damnum siquidem sustineretis; et promitto et obligo etc.; et juro per Deum etc. Et ut securiores inde sitis, dono vobis fidejussores Borracium Veciane, Dominicum Rabaça et Bernardum de Ripis, de Avinaxia, qui mecum et sine me de praedictis omnibus adimplendis in solidum teneantur. Nos autem fidejussores hanc fidejussionem sponte facimus et promittimus praedicta omnia adimplere ut dicta sunt et tam principalis quam fidejussores utriusque nostrum in solidum obligamus vobis praedictis absentibus etc. nos et omnia bona nostra etc. Renuntiando etc. Et nos dicti Borracius et D. juramus praedicta, et ego dictus Bernardus de Ripis firmo. = Testes: Romeus Darqués, pbr., G. Darqués et G. Febrer. .XII. Kalend. marcii. *Afegit a continuació*: Ex voluntate procerum Avinaxiae fuit abstractus et cancellatus et absolutus dictus Bernardus de Ripis de dicta fidejussione quam eis fecit pro R. Piquer praedicto.

B. — Quod ego R. Piquer, lapicida et habitator Balaguerii, confiteor vobis Bernardum de Ripis, Borracio Viciana et Dominico Rabaça quod amore et praecibus obligastis et promisistis una mecum per me juratis et universitati Avinaxiae adimplere totum opus ecclesiae Avinaxiae prout continetur in notulis G. Ferrer, tunc notarius dicti loci Avinaxiae, quapropter promitto vobis et vestris vos et omnia bona vestra servare et custodire penitus ad dictam obligationem et fidejussionem, et restituere omne dampnum etc.; obligando etc.; juro etc. Testes et die ut supra.

(Arxiu Parroquial de Vinaixa, Manual G., foli 4.)

9. — *Contracte per a rebaixar la roca del paviment de l'església amb els picapedrers G. Calderó i D. Rabaça.*

27 desembre 1318.

Quod nos G. Calderó et D. Rabaça, lapicidae Avinaxiae, utriusque nostrum insolidum per nos ac omnes nostros promittimus vobis P^o de Ferrerons, P^o Darquers, Berengario Timonal et Dominico Bertrandi, juratis electis in dicto loco per dictam universitatem, et dictae universitati et vestris, bona fide et absque dolo, frangere et rumpere et aplanare illam rupeam et rocham quae est in ecclesia Avinaxiae de la biga de les latees en aval, prout est jam signatum et designatum inter vos et nos (*afegit*: en egaul del losat del paviment de la dita esglesa et nos) et faciemus .III. grases de quada costat de l'esglesa en aquella egualtat de aqueles que ja son en l'esglesa, et hoc faciemus et impetrabimus de praesenti die ad festum sancti

Michaelis proximo venturum. Tali vero conditione quod vos et dicta universitas teneamini nobis dare pro salario et logerio ipsius operis sexcentos solidos barchin. de terno, solvendos in hunc modum, videlicet: in principio operis, .cc. solidos, et quando medietatem dicti operis impetrabimus, .cc. solidos; et quando dictum opus fuerit impletum, residuos de praedictis .dc. solidis; et vos dicta universitas siets tenguts de traure la grava e les pedres que trenquere de la rocha. Et ut praedicta vobis firmiter attendatis, damus vobis fidejussores R. Rabaza et Jacobum de Ferrerons et R. Rabaza, filium R. quondam, qui nobiscum et omnia oblig. etc. Renuntiando etc. Versavice nos praedicti jurati promittimus vobis dictis magistris lapididarum et vestris, praedictos denarios diebus et terminis superius assignatis, vos tamen perficiendo bene et integre opus praedictum ut superius nobis et dictae universitati promissistis, pro praedictis nomine proprio et dictae universitatis obligamus nos et bona nostra et praedictae universitatis. Renuntiando etc. Testes: Romeus Darqués, G. Gaya, pbter. = .vi. Kalend. januarii.

(Arxiu Parroquial de Vinaixa, Manual G., foli 24.)

PERE BATLLE I HUGUET

Museu Arxidiocesà, Tarragona.
Societat Catalana d'Estudis Històrics.